

Рибак Олена Миколаївна

к.е.н., доцент

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Національний авіаційний університет

Бірюк Вікторія Сергіївна

здобувач вищої освіти,

Національний авіаційний університет (Київ)

МІНІМІЗАЦІЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ

Анотація. Авторами досліджено підходи та напрямки щодо мінімізації кредитних ризиків, проаналізовано показники нормативів кредитних ризиків українських банків визначено зміни у нормативно-правових актах щодо окремих підходів до оцінки банками кредитних ризиків. Запропоновано заходи з метою підтримки якості кредитних портфелів депозитних корпорацій.

Ключові слова: кредитування, кредитний ризик, портфель банку, Національний банк України, системно важливі банки.

Особливу роль і значення серед різноманіття фінансових послуг комерційних банків посідає кредитування. Саме його доступність визначає можливість розвитку ринкової економіки шляхом надання банківської установою у тимчасове користування визначену договором суму грошей, що передбачає повернення заборгованої суми, а також відсотків за нею, задля збільшення фінансового становища позичальника та збільшення кредитного портфеля банку. При наданні кредитів банки стикаються з невизначеністю в тому, чи зможуть позичальники погасити їх вчасно, або чи зможуть їх погасити взагалі. Таким чином, основне завдання банківських установ при наданні кредитів полягає в перетворенні невизначеності на ризик і його детальний аналіз.

Згідно з нормативно-правовими актами Національного банку України [3], кредитний ризик оцінюється за допомогою наступних показників: норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) – встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань; норматив великих кредитних ризиків (Н8) – встановлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів; норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) – встановлюється з метою обмеження ризику, який виникає під час здійснення операцій з інсайдерами, що може призвести до прямого або непрямого впливу на діяльність банку (табл. 1):

Таблиця 1

Нормативи кредитних ризиків системно важливих банків у 2021 р.

Найменування банку	Н1 (тис. грн.) не менше 200 млн. грн.	Н7 не більше 20%	Н8 не більше 8- ми кратного розміру регулятивного о капіталу (Н1)	Н9 не більше 25%
АТ «Укресімба́нк»	13 815 328	18,72	235,95	0,39
АТ «Райффайзен Банк»	12 424 693	14,27	35,85	4,69
АТ "ТАСКОМБАНК"	2 814 619	13,49	167,83	15,52
Акціонерний банк "Південний"	3 652 158	13,61	99,64	2,92
АТ "ПУМБ"	11 009 584	9,70	7,52	7,52
АТ "УКРСИББАНК"	8 910 845	24,99	214,64	11,72
АБ «УКРГАЗБАНК»	11 473 092	11,27	92,78	0,21
АТ "ОТП БАНК"	10 410 372	11,76	21,73	9,97
АТ "Ощадбанк"	18 017 403	27,46	102,37	0,36
АТ КБ "ПриватБанк"	40 842 924	8,01	0,00	0,08
АТ "А - БАНК"	2 077 436	12,43	23,48	0,31
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	7 133 821	11,74	21,26	5,09
АТ "АЛЬФА-БАНК"	11 433 996	14,72	96,28	12,20

З табл. 1 бачимо, що у 2021 році майже всі системно важливі банки України дотримуються всіх нормативів кредитних ризиків. Виключення становлять АТ «Укрсіббанк» та АТ «Ощадбанк» щодо нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) – більше на 4,99% та 7,46% відповідно.

Згідно із Постановою НБУ № 351 «Про затвердження положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» визначення кредитного ризику набуло формалізованого характеру, тобто банки не можуть самостійно оцінювати фінансовий стан або заставу як робили це раніше. Також у 2022 році Національний банк вніс зміни до низки нормативно-правових актів [2], які визначають пруденційні підходи до оцінки кредитного ризику. Деякі з них зображені нижче на рис. 1:

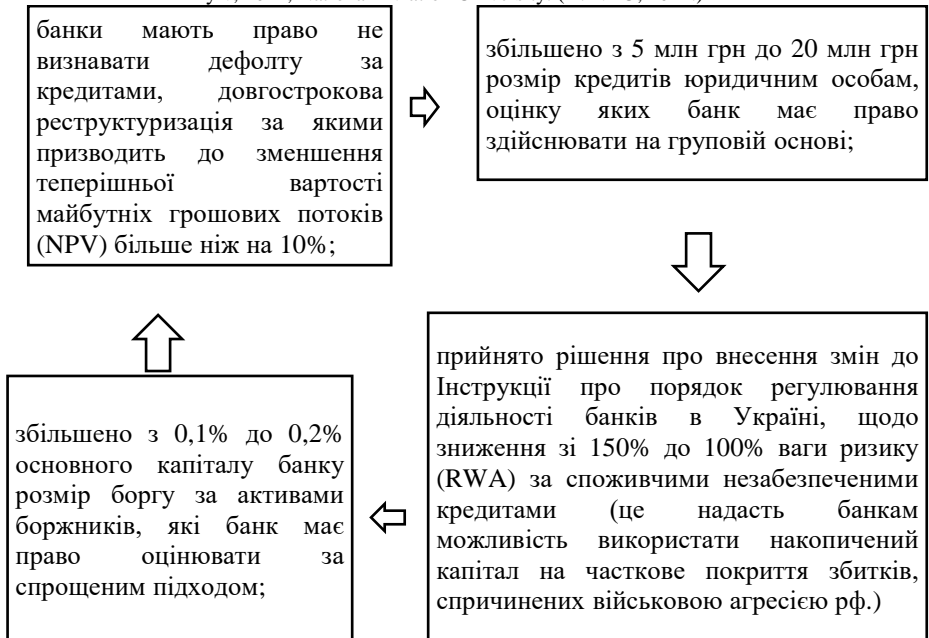

Рис. 1. Зміни НБУ щодо окремих підходів до оцінки банками кредитних ризиків

Управління кредитним ризиком банку складається з наступних етапів: оцінка кредитного ризику; моніторинг кредитного ризику; регулювання кредитного ризику; мінімізація ризику. У процесі укладення кредитного договору працівник банку повинен ретельно аналізувати кредитні профілі позичальників, щоб виявити фактори, які можуть призвести до непогашення кредиту. За проаналізованими результатами дослідження можна навести наступні методи мінімізації кредитного ризику:

1) Кредитний скоринг – це технологія, яку банки використовують з метою визначення та оцінки платоспроможності клієнтів. Вона дозволяє на основі конкретних даних існуючих та потенційних клієнтів, шляхом підрахунку балів, визначити ризики, пов'язані з кредитуванням. Одною з переваг даного методу є зниження рівня неповернення кредиту [5, с. 365];

2) Диверсифікація кредитного портфеля – відбувається завдяки застосування різних видів процентних ставок і способів нарахування та сплати процентів за кредит, встановленню лімітів для позичальників щодо надання суми та кількості позик, строків, видів процентних ставок, а також інших умов надання кредитів [7, с. 145];

3) Створення резерву – акумуляція частини коштів, які надалі використовуються для компенсації неповернених кредитів.

Узагальнюючи проведені дослідження, варто відмітити, що одним з основних факторів для належного управління кредитними ризиками, особливо в умовах воєнного стану, є фінансова безпека банків. Ключовим при цьому є загальні регулюючі дії на рівні депозитних корпорацій, НБУ та держави в цілому задля забезпечення належного рівня фінансової безпеки, та циркуляції і акумуляції грошових потоків. Також потрібно впроваджувати заходи, що будуть спрямовані на послаблення дії низки загроз, що дозволять забезпечувати стабільність національної грошової одиниці та прийнятний рівень боргової безпеки України. Загалом, належне формування та реалізація кредитного портфелю банку стане можливим за умови підвищення рівня платоспроможності кредиторів, наявності перспективних проектів для кредитування, стабілізації реального та фінансового секторів і відновлення темпів розвитку української економіки.

Список використаних джерел:

1. Гаврилко Т.О., Науменко В.С. Банківське кредитування в Україні: стан і перспективи розвитку. *Причорноморські економічні студії* - 2018. - Вип. 31. - С. 152-156.
2. Змінено окремі підходи до оцінки банками кредитного ризику | НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-okremi-pidhodi-do-otsinki-bankami-kreditnogo-riziku> (дата звернення: 02.11.2022)
3. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 02.11.2022)
4. Рибак О. М., Мельничук О. П. Підвищення рівня фінансової безпеки банківської системи України. *Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення*: Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 2021 р. Т. 2. – С. 259-260.
5. Рябчикова Д.А., Марина А.С. Сучасні методи мінімізації кредитного ризику в роботі комерційних банків. *Економіка та управління: сучасний стан та перспективи розвитку*. Матер. IV Міжн. наук.-практ. конференції фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців. – Одеса: ОДАБА. – 2018. – С. 364-366.
6. Соловей Н.В., Скрипниченко І.О. Проблеми якісної оцінки кредитного портфелю комерційного банку. *Проблеми правового, фінансового та економічного забезпечення розвитку національної економіки (галузевий та територіальний аспекти)*. Монографія. – Дніпро: «Пороги» - 2021. – С. 415-423.
7. Шафар М.В., Пальчевич Г.Т. Причини виникнення та методи мінімізації кредитного ризику банку. *Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери*. Матер. III Міжн. наук.-практ. інтернет-конференції, м. Кропивницький. – К.: «Ексклюзив-Систем», 2020. – С. 143-145.